SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

PSIXOLOGIK-TIBBIY-PEDAGOGIK KOMISSIYA FAOLIYATI VA MAXSUS TA'LIMGA YO'NALTIRISH JARAYONINING MAZMUNI

Ro'ziqulova Ruxshona Rustamjon qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika: Logopediya yo'nalishi 1-kurs talabasi

roziqulovaruxshona422@gmail.com

Muzaffarova Hayitgul Nesibovna

Maxsus pedagogika kofedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni erta aniqlash, ularning rivojlanish darajasini kompleks diagnostika qilish hamda maxsus yoki inkluziv ta'lim muassasalariga yo'naltirishda Psixologik-tibbiy-pedagogik komissiyaning (PTPK) tutgan o'rni va vazifalari tahlil qilingan. Komissiya tarkibidagi mutaxassislar hamkorligi va ota-onalar bilan ishlash mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan.

Kalit so'zlar

psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya (PTPK), alohida ta'lim ehtiyojlari, kompleks diagnostika, maxsus ta'lim, inkluziv ta'lim, korreksion-pedagogik yordam.

Аннотация

В данной статье проанализированы роль и задачи психолого-медико-педагогической комиссии (ПМПК) в раннем выявлении детей с особыми образовательными потребностями, комплексной диагностике уровня их развития и направлении в специальные или инклюзивные образовательные учреждения. Научно-теоретически освещены механизмы взаимодействия специалистов комиссии и работы с родителями.

Ключевые слова

психолого-медико-педагогическая комиссия (ПМПК), особые образовательные потребности, комплексная диагностика, специальное образование, инклюзивное образование, коррекционно-педагогическая помощь.

Abstract

This article analyzes the role and tasks of the Psychological-Medical-Pedagogical Commission (PMPC) in the early identification of children with special educational needs, comprehensive diagnostics of their developmental level, and referral to special or inclusive educational institutions. The mechanisms of cooperation among commission specialists and work with parents are highlighted from a scientific and theoretical perspective.

Keywords
psychological-medical-pedagogical commission (PMPC), special educational needs, comprehensive diagnostics, special education, inclusive education, correctional-pedagogical assistance.

Kirish. Zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri har bir bolaning individual imkoniyatlari va rivojlanish xususiyatlaridan kelib chiqqan holda sifatli ta’lim olish huquqini ta’minlashdir. O‘zbekiston Respublikasida «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun hamda inkluziv ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi doirasida alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarni qo‘llab-quvvatlash tizimi tubdan takomillashtirilmoqda. Ushbu jarayonda bolaning jismoniy, ruhiy va nutqiy rivojlanishidagi o‘ziga xosliklarni o‘z vaqtida aniqlash hamda unga mos ta’lim yo‘nalishini belgilash hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mazkur vazifani professional darajada amalga oshiruvchi asosiy tuzilma Psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya (PTPK) hisoblanadi.

Asosiy qism. Psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya — bu tug‘ilganidan boshlab 18 yoshgacha bo‘lgan bolalarning rivojlanishidagi jismoniy va ruhiy nuqsonlarni aniqlash, ularning ta’lim olish imkoniyatlarini baholash hamda tegishli ta’lim muassasalariga tavsiyalar berish bilan shug‘ullanuvchi doimiy faoliyat yurituvchi mutaxassislar jamoasidir. Komissiya faoliyatining bosh maqsadi bolaga «tashxis qo‘yish» orqali uni jamiyatdan ajratish emas, balki uning potensial imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish uchun eng qulay ta’lim va tarbiya muhitini tanlab berishdir.

PTPK faoliyati kompleks yondashuv tamoyiliga asoslanadi va uning tarkibiga turli soha mutaxassislari jalb etiladi. Jumladan, shifokorlar (psixonevrolog, oftalmolog, otorinolaringolog, pediatr) bolaning somatik va nevrologik holatini o‘rganadi. Maxsus pedagoglar (oligofrenopedagog, surdopedagog, tiflopedagog) va logoped bolaning bilish faoliyati, o‘quv ko‘nikmalari hamda nutqiy rivojlanish darajasini tekshiradi. Psixolog esa bolaning emotsional-irodaviy sohasi, xotirasi, diqqati va tafakkur xususiyatlarini

diagnostika qiladi. Barcha mutaxassislarning birgalikdagi xulosasi bolaning holatiga xolisona va har tomonlama baho berish imkonini yaratadi.

Bolani maxsus yoki inkluziv ta’limga yo‘naltirish jarayoni bir necha izchil bosqichlardan iborat. Birinchi bosqichda ota-onalar, maktabgacha ta’lim tashkilotlari yoki umumta’lim maktablari murojaati asosida hujjatlar qabul qilinadi va bolaning rivojlanish tarixi (anamnez) o‘rganiladi. Ikkinchi bosqichda bola uchun qulay va stresssiz muhitda kompleks psixologik-tibbiy-pedagogik tekshiruv o‘tkaziladi. Uchinchi bosqichda mutaxassislar konsiliumi tekshiruv natijalarini tahlil qilib, kollegial xulosa chiqaradi. Yakuniy bosqichda esa bolaning rivojlanish darajasiga qarab umumta’lim maktabining inkluziv sinfi, ixtisoslashtirilgan maktab-internat yoki uyda yakka tartibda ta’lim olish shakli tavsiya etiladi.

Ta’kidlash joizki, PTPK xulosasi majburiy buyruq emas, balki ota-onalar va ta’lim muassasalari uchun ilmiy asoslangan tavsiya xarakteriga ega. Komissiya mutaxassislari ota-onalarga bolaning o‘ziga xos xususiyatlarini tushuntirishlari, uyda qanday korreksion mashg‘ulotlar olib borish kerakligi bo‘yicha maslahatlar berishlari shart. Chunki ota-onaning roziligi va faol ishtirokisiz hech bir korreksion-pedagogik dastur kutilgan samarani bermaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya faoliyati alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalar hayotida muhim burilish nuqtasi bo‘lib xizmat qiladi. Komissiya tomonidan o‘tkaziladigan o‘z vaqtida va sifatli diagnostika bolaning ikkilamchi nuqsonlari rivojlanishining oldini oladi hamda uning jamiyatga muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvini ta’minlaydi. Bo‘lajak logoped va maxsus pedagoglar uchun PTPK ish mexanizmlarini chuqur bilish nafaqat kasbiy mahorat belgisi, balki har bir bolaning baxtli va to‘laqonli kelajagini qurishdagi eng mas’uliyatli vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-4860-son Qarori. – Toshkent, 2020.

3. Muminova L.R., Ayupova M.Y. Logopediya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2021. – 320 b.

4. Nurmuhammedova M., Shonazarov G‘. Maxsus pedagogika va defektologiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 196 b.

5. Семаго Н.Я., Семаго М.М. Проблемные дети: Основы диагностической и коррекционной работы психолога. – Москва: АРКТИ, 2003. – 208 с.